

Kvalitetsnorm i synvården

Version 16

Förord

Optikbranschens verksamhetsidé anger att "Optikbranschen ska verka för hög kvalitet genom branschnormer". Optikerförbundets kvalitetspolicy säger att "Optikerförbundets medlemmar ska verka för verksamheternas kvalitetscertifiering enligt Optikbranschens Kvalitetsnorm i synvården".

Det innebär att bransch och legitimerade optiker har ett gemensamt ansvar för att utveckla kvalitet. Optikbranschens och Optikerförbundets Kvalitetsnorm i synvården är framtagen med utgångspunkt i Socialstyrelsens föreskrifter, särskilt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete SOSFS 2011:9

Socialstyrelsens föreskrift vänder sig till verksamheter, vårdgivare, samt all hälso- och sjukvårdspersonal. Det motsvaras i optikerverksamheter av företagsledning, verksamhetschefer, leg optiker, optikerassistenter samt optometritekniker. Föreskriften gäller för den del av verksamheten som avser hälso- och sjukvård.

Kvalitetsnormen i synvården är utarbetad för att säkerställa kvalitet och patientsäkerhet. Utveckling av kvalitetsnormen sker fortlöpande i samverkan med branschen. Detta är version 16.

Kvalitetsnormen omfattar inte optikerverksamhetens kommersiella delar. Den är en branschnorm, som förenar samtliga optikerföretag oavsett kedjetillhörighet. Den ska användas tillsammans med ett kvalitetssystem. Kvalitetsnormen syftar till en hög nationell kvalitetsnivå inom optometrin. Den är samtidigt en lägsta godtagbara standard, vilket innebär att medlemmar gärna får överträffa kvalitetsnormen.

Optikerverksamheter som är ansluten till Optikbranschen kan efter att ha infört Kvalitetsnormen begära certifiering av Optikbranschen. Certifieringskommittén inom Optikbranschen utfärdar certifikat till verksamheter efter godkänd certifiering. Certifikatet gäller i tre år och ska därefter förnyas.

Revision av certifierade verksamheter företas. Om det vid revision uppdagas allvarliga brister i kvalitetsarbetet kan kvalitetscertifiering dras tillbaka, varefter nycertifiering sker först efter genomgången test. Certifiering och revision är ett stöd i verksamhetens systematiska kvalitetsarbete. Oaktat detta åligger det alltid vårdgivaren att fortlöpande säkerställa att gällande lagar och regler upprätthålls och efterlevs oberoende av kvalitetscertifieringen. (Ansvar sid.5)

Ansvar för Kvalitetsnormens utveckling har Optikbranschens certifieringskommitté, som består av företrädare för såväl bransch genom Optikbranschen som yrke genom Optikerförbundet.

Stockholm 161215

Hans Widahl
Ordförande i Optikbranschen

Paul Folkesson
Ordförande i Optikerförbundet

Innehåll	Sida	
1	GRUNDER	3
2	ANSVAR	5
3	NORMER FÖR RUTINER M M	7
3.1	Bemötande av patienter	7
3.2	Hygieniska aspekter	7
3.3	Kompetens	7
3.4	Samverkan och samarbete	8
3.5	Avvikelsehantering	9
3.6	Spårbarhet och dokumentation	9
3.7	Läkemedelshantering	11
4	NORMER FÖR UNDERSÖKNING	
4.1	SYNUNDERSÖKNING	11
4.1.1	Anamnes	11
4.1.2	Preliminära och övriga tester	11
4.1.3	Refraktion	12
4.1.4	Inspektion och funktionskontroll	12
4.1.5	Ordination	13
4.2	KONTAKTLINSUNDERSÖKNING	
	13	
4.2.1	Kontaktlinsordination - nytillpassning	13
4.2.2	Utlämning av kontaktlinser	13
4.2.3	Första återbesök efter tillpassning (ny- och retillpassning) med lins på ögat	14
4.2.4	Återbesök med linsbyte/retillpassning	14
4.3	Synergonomi för leg optiker	14
4.3.1	Checklista arbetsplatsbesök	
4.4	ÖGONHÄLSOUNDERSÖKNING	15
4.5	Synintyg	16
4.6	Utrustning	16
5	CERTIFIERING	17
Bilaga 1	Personalen i företaget, ansvar och befogenheter	18
Bilaga 2	Delegering	19
Bilaga 3	Samverkan och samarbete	20
Bilaga 4	Kompetens och kompetensutveckling	21
Bilaga 5	Kompetensutvecklingsplan	22
Bilaga 6	Avvikelse rapport	23
Bilaga 6.1	Exempel på Avvikelse rapport	24
Bilaga 7	Patientsäkerhetsberättelse	25
Bilaga 8	Exempel på Remiss	26
Bilaga 9	Ordlista med förklaringar till termer i norm för synundersökning	27
Bilaga 10	Ordlista med förklaringar till vissa termer i övrigt	29
Bilaga 11	Exempel på utrustning	31

1. GRUNDER

Kvalitetsnormen i synvården omfattar rutiner för anamnes, undersökning, bedömning, åtgärd och dokumentation. Den avser även organisation och resurser. Kvalitetsnormen syftar till grundläggande ordning och reda i verksamheten samt innebär:

- att god kvalitet, hög patientsäkerhet och kostnadseffektivitet främjas
- att lagar och föreskrifter från myndigheter följs.

Kvalitetsarbetet ska förebygga skador, utgå från syftet med verksamheten, vara anpassat till verksamhetens inriktning och storlek, utgå från mål som följs upp samt vara förankrat hos alla medarbetare.

Kvalitetsnormen i synvården bygger på lagar och föreskrifter inom hälso- och sjukvården, varvid följande är de viktigaste för optikerverksamheten:

- Hälso- och sjukvårdslagen, SFS 1982:763
- Patientsäkerhetslag SFS 2010:659 samt ändringsföreskrift 2016:519
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, SOSFS 2011:9
- Socialstyrelsens föreskrifter Legitimerade optikers arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvården, SOSFS 1995:4 samt ändringsföreskrift 2010:5
- Socialstyrelsens föreskrifter Delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård, SOSFS 1997:14
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården, 2016:40
- Socialstyrelsens föreskrifter om användningen av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården, SOSFS 2008:1 samt ändringsföreskrift 2013:6
- Socialstyrelsens föreskrifter Anmälan om verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, SOSFS 1998:13 samt ändringsföreskrift 2013:18
- Socialstyrelsens föreskrifter Ansvar för remisser för patienter inom hälso- och sjukvården, tandvården m.m. SOSFS 2004:11
- Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om Arbete vid bildskärm, AFS 1998:5 samt ändringsföreskrift 2014:2
- Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter Belastningsergonomi, AFS 2012:02

- Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter Arbetsplatsens utformning, AFS 2009:02 samt ändringsföreskrift 2013:3
- Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om Arbetsanpassning och rehabilitering AFS 1994:1
- Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om medicinska krav för innehav av körkort mm. TSFS 2010:125 samt ändringsföreskrift 2015:65
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården, SOSFS 2000:1 samt ändringsföreskrift 2016:88

2. ANSVAR

Vårdgivaren, dvs juridisk eller fysisk person som bedriver hälso- och sjukvård i optisk detaljisthandel, ansvarar för att verksamhetschefen implementerar Kvalitetsnormen.

Verksamhetschefen ansvarar för implementering av Kvalitetsnormen i verksamheten, för dess förankring hos all personal och för att den introduceras för nyanställda.

Personalen, dvs leg optiker och övrig personal, ska medverka i kvalitetsarbetet samt följa Kvalitetsnormen genom att medverka i utveckling av rutiner och metoder.

Kvalitetsnormen är ett stöd för verksamheten. Ansvaret för att kvalitetsnormen följs delas av alla; vårdgivare, verksamhetschef, leg optiker och övrig personal. Viktiga faktorer är medarbetarnas kompetens, engagemang, ansvar och befogenheter. Samtliga medarbetare ska engageras.

Ansvar och befogenheter i optikerverksamheten styrs dels av myndighetsföreskrifter, se sid 3-4, dels av verksamhetens organisation.

För patientsäkerheten och personalens trygghet ska det finnas en tydlig dokumentation över ansvar och befogenheter i form av vem som får göra vad i verksamheten. *Exempel på blankett, se bilaga 1.*

Delegeringar ska vara preciserade, skriftliga och utfärdas årligen. Det ska finnas en förteckning över utfärdade delegeringar. *Exempel på blankett, se bilaga 2.*

Det innebär att

- om verksamhetschefen inte är leg optiker, ska det finnas en leg optiker, som är medicinskt ansvarig för den del av verksamheten, som avser hälso- och sjukvård
- om verksamhetschefen eller medicinskt ansvarig inte har kontaktlinsbehörighet och det bedrivs kontaktlinsverksamhet, ska det finnas medicinskt kontaktlinsansvarig med sådan behörighet
- i förekommande fall ska en ansvarig för läkemedelshantering utses
- det yttersta ansvaret för implementeringen och att verksamheten arbetar i enlighet med Optikbranschens kvalitetsnorm åligger verksamhetschefen
- endast leg optiker får självständigt utföra synundersökningar
- om leg optiker söker rådgivande konsultation hos annan yrkesperson fråntas detta ej leg optikers totalansvar för patient. Den som genomför undersökning och förmedlar resultatet till patienten äger också ansvaret för patienten
- leg optiker kan skriftligen delegera vissa arbetsuppgifter till assisterande personal med reell kompetens för arbetsuppgiften

- när del av synundersökning (se kap 4) utförs under delegering, ska leg optiker vara närvarande på verksamhetsstället. Delegerad del av synundersökning får ej vara av bedömande karaktär. (se bilaga 1)
- endast leg optiker får utföra anamnes, ordinera, utfärda remiss samt besluta om utlämnande av journaluppgifter
- endast leg optiker med behörighet enligt HSLF-FS 2016:41, får självständigt rekvirera och administrera läkemedel
- endast personal med reell kompetens får under delegering biträda vid kontaktlinstillpassning och instruktion av kontaktlinsers handhavande, vilket förutsätter närvaro på verksamhetsstället av leg optiker med kontaktlinsbehörighet
- leg optiker eller assistent med delegering ska slutkontrollera och signera färdigställda glasögon innan utlämnande får ske
- endast assistent med reell kompetens får expediera kontaktlinser, detta förutsätter att det i verksamheten finns en giltig kontaktlinsordination. I annat fall ska leg optiker med kontaktlinsbehörighet konsulteras.
- endast assistent med reell kompetens får biträda vid teknisk anpassning av glas i samband med glasögon Anpassning samt utlämning av glasögon
- den yrkesverksamme ansvarar själv för att han/hon har reell kompetens
- ansvar och befogenheter för samtliga medarbetare inom företaget ska framgå tydligt
Exempel på blankett, se bilaga 1.

Ordlista med förklaring till vissa av de termer, som används här, framgår av *bilaga 10*.